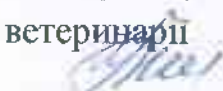
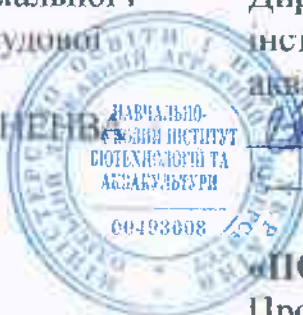

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА НОРМАЛЬНОЇ І ПАТОЛОГІЧНОЇ МОРФОЛОГІЇ ТА СУДОВОЇ
ВЕТЕРИНАРІЇ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

В.о. завідувача кафедри нормальної і
патологічної морфології та судової
ветеринарії

Жанна КОРЕНЕНКО
«12» 08 2024 р.

«ПОГОДЖЕНО»

Директор Навчально-наукового
інституту біотехнологій та
аквакультури, канд. с.-г. наук
Олена БЕЗАЛТИЧНА
«12» 08 2024 р.

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з науково-педагогічної
та методичної роботи
Інна МАЛЕЦЬКА
«12» 08 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
ОП 12 НЕЙРОБІОЛОГІЯ ТА ПОВЕДІНКА СОБАК

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

другий (магістерський)
(назва рівня вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

20 «Аграрні науки та продовольство»
(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

204 «Технологія виробництва і переробки
продукції тваринництва»
(код та найменування спеціальності)

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Кінологія
(назва освітньої програми)

СТРУКТУРНИЙ
ПІДРОЗДІЛ

Навчально-науковий інститут біотехнологій
та аквакультури
(назва структурного підрозділу)

Робоча програма з освітнього компонента «Нейробіологія та поведінка собак» для здобувачів за освітньо-професійної програми «Кінологія» спеціальності 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

Розробник програми:

Світлана МАЗОВСЬКА, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри нормальної і патологічної анатомії та судової ветеринарії.

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри нормальної і патологічної анатомії та судової ветеринарії

Протокол № 1 від « 12 » 08 2024 р.

В.о. завідувача кафедри
нормальної і патологічної
анатомії та судової ветеринарії,
к. в. н., доцент

Жанна КОРЕНЕВА

Гарант освітньої програми

Олена БЕЗАЛТИЧНА

1. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма здобувача вищої освіти	Характеристика освітнього компонента	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 204 «ТВППТ» Спеціальність: «Кінологія»	Обов’язкова	
Модулів – 2	Освітньо-наукова програма: «Нейробіологія та поведінка собак»		
Змістових модулів – 2			
Індивідуальне науково-дослідне завдання			
Загальна кількість годин - 90			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,7 самостійної роботи здобувача – 7,5			
Рівень вищої освіти: Другий (магістерський)		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	
		16 год	6 год
		Лабораторні	
		14 год	6 год
Самостійна робота			
60 год	78 год		
Індивідуальні завдання:			
-	-		
Вид контролю: залік			

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 30/60

для заочної форми навчання – 12/78

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Курс «Нейробіологія та поведінка собак» відноситься до складу освітніх компонентів освітньо-професійної програми «Кінологія» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва».

Предмет вивчення освітнього компоненту: нейробіологія, як галузь фізіології та основні аспекти вивчення і напрями досліджень функціонування нервової системи; зв'язок вищої нервової діяльності з процесами формування умовних рефлексів, складних навичок та основ поведінкових реакцій у собак.

Мета освітнього компонента «Нейробіологія та поведінка собак» полягає у забезпеченні формування у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти розуміння основ будови і функціонування нервової системи собак, процесів вищої нервової діяльності, основних механізмів напрацювання умовних рефлексів і навичок, а також формування і прояв переважаючих реакцій поведінки собак; використання отриманих знань з метою забезпечення ефективного підходу в дресируванні собак, вираженого розподілу навантаження на центральну нервову систему тварин для збереження їх високої працездатності та профілактики розвитку патологій вищої нервової діяльності.

Завдання освітнього компонента полягає у набутті здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти знань про будову, властивості та основні процеси, які відбуваються у нервовій системі та її відділах, обумовлюють здібність собаки до набуття умовних рефлексів і навичок в процесі навчання; знань щодо типів вищої нервової діяльності, проявів основних і переважаючих реакцій поведінки та основ комунікації собак.

В результаті вивчення освітнього компонента «Нейробіологія та поведінка собак» здобувач повинен:

знати: фізіологічні основи роботи нервової системи собак, процеси та стадії утворення умовних рефлексів та навичок в процесі дресирування та виховання; характеристики і прояви основних реакцій поведінки собак, типів вищої нервової діяльності та основ комунікації; подразники, які можуть впливати на ефективність роботи собаки, викликати утворення небажаних зв'язків при формуванні умовних рефлексів і навиків; основні прояви порушень умовно-рефлекторної діяльності у собак та шляхи їх профілактики.

вміти: аналізувати прояви та розрізняти різні типи вищої нервової діяльності у собак, встановлювати переважаючі типи реакцій поведінки та індивідуальні особливості собак, як основу для вироблення методики виховання і дресирування; обирати найбільш ефективні та відповідні прийоми і методи в навчанні собак окремих типів поведінки; аналізувати та уникати можливих помилок в дресируванні і вихованні собак, що можуть знизити ефективність навчання, призвести до утворення небажаних стереотипів поведінки; застосовувати отримані знання у практичній і науковій діяльності.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В результаті вивчення освітнього компонента «Нейробіологія та поведінка собак» у здобувача формуються:

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі кінології, аналізу поведінкових реакцій та основ дресирування собак при здійсненні професійної діяльності, застосовувати методологію наукової та практичної діяльності, а також проводити власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК2. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

Фахові компетентності (ФК):

ФК 7. Здатність створювати та застосовувати системи та способи переробки продукції тваринного походження.

ФК 10. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 5. Відшукувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

ПРН 7. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері виробництва і переробки продуктів тваринництва, визначати цілі та завдання, планувати і розподіляти роботи, управляти ресурсами.

4. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	усього	у тому числі				усього	у тому числі		
		лек	лаб	мкр	с.р		лек	лаб	ср
Модуль 1									
Змістовий модуль 1. Нейробіологія									
Тема 1. Предмет і завдання нейробіології	12	2	-		10	12	-	-	12
Тема 2. Будова, властивості та функції нейрона. Нервові центри	12	2	2		8	12	1	1	10
Тема 3. Рефлекторна діяльність нервової системи	12	2	2		8	12	1	1	10
Тема 4. Аналітико-синтетична діяльність головного мозку	10	2	2		6	10	1	1	8
Модульна контрольна робота 1	2			2					
Разом за змістовим модулем 1	48	8	6	2	32	46	3	3	40

Модуль 2									
Змістовий модуль 2. Особливості поведінки собак									
Тема 5. Етологія і основи поведінки. Причини агресії собак.	11	2	1		8	12	-	-	12
Тема 6. Основні реакції поведінки собак і їх характеристика	9	2	1		6	10	1	1	8
Тема 7. Типи вищої нервової діяльності собак	10	2	2		6	10	1	1	8
Тема 8. Патології ВНД	10	2	-		8	11	1	-	10
Модульна контрольна робота 2	2			2		1		1	
Разом за змістовим модулем 2	42	8	4	2	28	44	3	3	38
Усього годин	90	16	10	4	60	90	6	6	78

5. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

5.1. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Змістовий модуль 1. Нейробіологія

Тема 1. Предмет і завдання нейробіології

Предмет і завдання нейробіології. Еволюція нервової системи. Класифікація нервової системи. Класифікація нейронів, як функціональної одиниці нервової системи, їх типи. Синапси і механізм синаптичної передачі інформації.

Тема 2. Будова, властивості та функції нейрона. Нервові центри

Будова нейрона, як клітини. Мембранний потенціал спокою. Механізм виникнення потенціалу дії. Подразнення, збудження, провідність, лабільність, інертність, регенерація як основні властивості нейронів. Основні функції нейронів: рецепторна, сенсорна, інформаційна, моторна. Нервові центри. Анатомічне і фізіологічне поняття нервового центру, основні функції. Властивості нервових центрів: однобічність проведення збудження, затримка проведення збудження, сумація збудження і оклюзія, трансформація ритму збудження, післядія, полегшення проведення збудження, пластичність і тонус нервових центрів. Гальмування в центральній нервовій системі. Координація нервових процесів: дивергенція, конвергенція, індукція, іррадіація і концентрація збудження, принцип домінанти.

Тема 3. Рефлекторна діяльність нервової системи

Поняття про вищу і нищу нервову діяльність. Рефлекс, рефлекторна дуга і зворотна аферентація. Поняття по безумовні та умовні рефлекси. Механізм утворення умовного рефлексу. Стадій утворення умовного рефлексу і формування навички у собак. Види умовних рефлексів. Гальмування рефлексів: види умовного і безумовного гальмування.

Тема 4. Аналітико-синтетична діяльність головного мозку

Аналізатори - органи чуття у собак. Загальні властивості аналізаторів. Поняття про чутливість, специфічність, адаптацію, сенсibiliзацію і контрастність. Функціональні можливості провідних аналізаторів собак. Синтетична діяльність нервової системи.

Змістовий модуль 2. Особливості поведінки собак

Тема 5. Етологія і основи поведінки. Причини агресії собак.

Етологія, як розділ науки. Періоди розвитку собаки. Особливості поведінки в різному віці. Поняття про інстинкт. Ієрархія і домінування в зграї. Способи комунікації собак: запахові, акустичні, візуальні сигнали, міміка і пози. Причини агресії собак.

Тема 6. Основні реакції поведінки собак і їх характеристика

Основні і переважаючі реакції поведінки собак, їх значення у підході в дресируванні. Методи визначення переважаючих реакцій поведінки. Харчова реакція поведінки. Захисно-оборонна реакція. Орієнтовна і пошукова реакції. Реакція прихильності до людини. Застосування в практиці дресирування.

Тема 7. Типи вищої нервової діяльності собак

Класифікація типів вищої нервової діяльності за І.П. Павловим. Поняття сили нервових процесів, їх врівноваженості і рухливості. Визначення типів вищої нервової діяльності у собак. Сангвінічний тип. Холеричний тип. Флегматичний тип. Меланхолічний тип. Зв'язок між типом вищої нервової діяльності та типом конституції (будови тіла) у собак.

Тема 8. Патології вищої нервової діяльності

Порушення вищої нервової діяльності. Передумови, основні причини розвитку і особливості перебігу у собак. Поняття про зрив і невроз. Форми неврозів у собак. Профілактика розвитку патологій ВНД у собак.

5.2 ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (КУРС ЛЕКЦІЙ)

Денна форма навчання

№ з/п	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтирний перелік питань
Змістовний модуль 1. Нейробіологія (год.)	
1	Тема 1. Предмет і завдання нейробіології (2 години) 1.1 Вступ. 1.2 Нейробіологія, предмет досліджень і завдання. 1.3 Класифікація нервової системи. 1.4 Механізм передачі інформації.
2	Тема 2. Будова, властивості та функції нейрона. Нервові центри (2 години) 2.1 Будова нейрона. 2.2 Основні властивості нейрона. 2.3 Нервові центри. 2.4 Основні властивості нервових центрів.

3	Тема 3. Рефлекторна діяльність нервової системи (2 години) 3.1 Рефлекс, рефлекторна дуга і зворотна аферентація. 3.2 Безумовні і умовні рефлекси. 3.3 Механізм і стадії утворення умовного рефлексу. 3.4 Види умовних рефлексів. 3.5 Гальмування рефлексів.
4	Тема 4. Аналітико-синтетична діяльність головного мозку (2 години) 4.1 Аналізатори і їх загальні властивості аналізаторів. 4.2 Функціональні можливості провідних аналізаторів собак. 4.3 Синтетична діяльність нервової системи.
Змістовий модуль 2. Особливості поведінки собак (год.)	
5	Тема 5. Етологія і основи поведінки. Причини агресії собак (2 години) 5.1 Періоди розвитку собаки. 5.2 Інстинкт. Ієрархія і домінування в зграї. 5.3 Способи комунікації собак. 5.4 Причини агресії собак.
6	Тема 6. Основні реакції поведінки собак і їх характеристика (2 години) 6.1 Основні і переважаючі реакції поведінки собак. 6.2 Методи визначення переважаючих реакцій поведінки. 6.3 Застосування в практиці дресирування.
7	Тема 7. Типи вищої нервової діяльності собак (2 години) 7.1 Класифікація типів вищої нервової діяльності собак і їх визначення. 7.2 Сила нервових процесів, їх врівноваженість і рухливість. 7.3 Зв'язок між типом вищої нервової діяльності та конституцією собаки.
8	Тема 8. Патології вищої нервової діяльності (2 години) 8.1 Порушення вищої нервової діяльності. 8.2 Зрив. Невроз. Фобії. 8.3 Профілактика розвитку патологій ВНД у собак.

Заочна форма навчання

№ з/п	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтирний перелік питань
Змістовий модуль 1. Нейробіологія (год.)	
1	Тема 2. Будова, властивості та функції нейрона. Нервові центри (1 година) 2.1 Будова нейрона. 2.2 Основні властивості нейрона. 2.3 Нервові центри. 2.4 Основні властивості нервових центрів.
2	Тема 3. Рефлекторна діяльність нервової системи (1 година) 3.1 Рефлекс, рефлекторна дуга і зворотна аферентація. 3.2 Безумовні і умовні рефлекси. 3.3 Механізм і стадії утворення умовного рефлексу. 3.4 Види умовних рефлексів. 3.5 Гальмування рефлексів.
3	Тема 4. Аналітико-синтетична діяльність головного мозку (1 година) 4.1 Аналізатори і їх загальні властивості аналізаторів. 4.2 Функціональні можливості провідних аналізаторів собак. 4.3 Синтетична діяльність нервової системи.

№ з/п	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтирний перелік питань
Змістовний модуль 2. Особливості поведінки собак (год.)	
4	Тема 6. Основні реакції поведінки собак і їх характеристика (1 година) 6.1 Основні і переважаючі реакції поведінки собак. 6.2 Методи визначення переважаючих реакцій поведінки. 6.3 Застосування в практиці дресирування.
5	Тема 7. Типи вищої нервової діяльності собак (1 година) 7.1 Класифікація типів вищої нервової діяльності собак і їх визначення. 7.2 Сила нервових процесів, їх врівноваженість і рухливість. 7.3 Зв'язок між типом вищої нервової діяльності та конституцією собаки.
6	Тема 8. Патології вищої нервової діяльності (1 година) 8.1 Порушення вищої нервової діяльності. 8.2 Зрив. Невроз. Фобії. 8.3 Профілактика розвитку патологій ВНД у собак.

5.3. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми (питання)	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Будова, властивості та функції нейрона. Нервові центри	2	1
2	Рефлекторна діяльність нервової системи	2	1
3	Аналітико-синтетична діяльність головного мозку	2	1
4	Модульна контрольна робота №1	2	
5	Етологія і основи поведінки. Причини агресії собак	1	-
6	Основні реакції поведінки собак і їх характеристика	1	1
7	Типи вищої нервової діяльності собак	2	1
8	Модульна контрольна робота №2	2	1
	Всього по дисципліні	14	6

5.4. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми (питання)	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Предмет і завдання нейробіології 1. Еволюція нервової системи. 2. Значення вищої нервової діяльності. 3. Нейронна організація нервової системи. 4. Класифікація нервової системи. 5. Особливості ВНД собак. 6. Нейробіологія в кінології.	10	12
2	Тема 2. Будова, властивості та функції нейрона. Нервові центри 1. Класифікація нейронів. Типи нейронів за функціями. 2. Типи контактів. Синапс. Механізм передачі інформації. 3. Анатомічне і фізіологічне поняття нервового центра. 4. Основні функції нервових центрів. 5. Координаційна діяльність нервової системи.	8	10

3	Тема 3. Рефлекторна діяльність нервової системи 1. Поняття про рефлекс і рефлекторний акт. 2. Імпринтинг. 3. Класифікація безумовних і умовних рефлексів. 4. Види умовного гальмування. 5. Види безумовного гальмування.	8	10
4	Тема 4. Аналітико-синтетична діяльність головного мозку 1. Рецепторний принцип роботи аналізаторів. 2. Провідні аналізатори собак. 3. Етапи синтезу. 4. Аналіз і синтез, як основа формування навичок та поведінки.	6	8
5	Тема 5. Етологія і основи поведінки. Причини агресії собак 1. Етологія, як розділ зоології. 2. Особливості комунікації собак. 3. Соціалізація і адаптація. 4. Сигнали примирення. 5. Агресія і зграйний інстинкт.	8	12
6	Тема 6. Основні реакції поведінки собак і їх характеристика 1. Поведінка, як складна рефлекторна діяльність. 2. Види поведінкових реакцій собак. 3. Інстинкти. 4. Переважаюча реакція поведінки в дресируванні собак.	6	8
7	Тема 7. Типи вищої нервової діяльності собак 1. Історичні аспекти вчення про темперамент. 2. Сучасна класифікація типів вищої нервової діяльності. 3. Взаємозв'язок темпераменту і поведінки собаки. 4. Особливості темпераменту собак різних порід.	6	8
8	Тема 8. Патології вищої нервової діяльності 1. Вроджені і набуті патології вищої нервової діяльності. 2. Профілактика зривів. 3. Форми неврозів у собак. 4. Можливий вплив зовнішніх факторів на роботу ВНД. 5. Важливість індивідуального підходу в дресируванні собак.	8	10
	Разом	60	78

5.5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

У процесі засвоєння знань з освітнього компоненту «Нейробіологія та поведінка собак» здобувач повинен уміти готувати реферати і презентації. Участь у названих формах самостійної роботи закладає у здобувачів первинні навички самостійної дослідницької діяльності, набуття навичок пошуку, опрацювання відповідних джерел інформації.

Реферат — це скорочений виклад змісту первинного документа або його частини, з основними фактичними даними й висновками. Він починається з викладу сутності роботи і складається за таким планом: тема, предмет, (об'єкт). характер і мета роботи. В рефераті слід показати ті особливості теми, які необхідні для розкриття мети і змісту роботи, методи проведення

роботи. Виклад матеріалу в рефераті має бути коротким і точним. Середній обсяг реферату становить приблизно 15-20 друкованих аркушів формату А4. Виконана реферативна робота повинна продемонструвати наявність навичок у здобувача щодо самостійного пошуку та опрацювання джерельної бази з обраної теми. З цією метою здобувач має знайти, ознайомитись і використати декілька наукових, навчальних і науково-методичних публікацій. В яких висвітлюються ті чи інші аспекти обраної теми. До таких джерел належать, по-перше, наукові публікації, по-друге, навчальна література, по-третє, методично-довідкова література. У вступі автор аргументує вибір теми, вказує на її важливість, актуальність теми. Основна частина реферативної роботи складається з відповідних розділів. Назва будь-якого розділу основної частини не повинна повторювати назву теми роботи. Висновки робляться щодо кожного з розділів основної частини, а також узагальнення і можливі шляхи розв'язання проблем, розглянутих в основній частині дослідження. Список використаних джерел включає бібліографічний опис усіх опрацьованих і використаних автором у цій роботі джерел інформації.

Орієнтовний перелік тем індивідуальних завдань для самостійної роботи:

1. Історичні аспекти розвитку нейробіології.
2. Загальна характеристика вищої і нижчої нервової діяльності.
3. Будова мембрани нейронів. Мембранний потенціал спокою.
4. Натрій-калієвий насос. Механізм виникнення потенціалу дії.
5. Координація нервових процесів: дивергенція, конвергенція, іррадіація, концентрація, індукція, зворотній зв'язок.
6. Гальмування в центральній нервовій системі.
7. Функції центрального і периферичного відділів нервової системи.
8. Вегетативна нервова система. Регулятивна функція внутрішнього середовища організму.
9. Фізіологічні механізми пам'яті (короткотривала і довготривала).
10. Біоритми, їх значення в організації поведінки собак.
11. Біологічні мотивації та нейромедіатори в формуванні поведінки собак.
12. Емоції, як мотивація в навчанні собак.
13. Особливості внутрішньовидової і міжвидової комунікації у собак.
14. Актуальність своєчасної соціалізації і адаптації цуценят для повноцінного розвитку собаки.
15. Зоопсихологічні аспекти агресивної поведінки собак.
16. Особливості корекції поведінки собак різних типів вищої нервової діяльності.
17. Основні напрями використання собак в залежності від їх індивідуальних і породних особливостей.
18. Критерії відбору собак для службового використання за різними напрямами.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Викладання освітнього компонента здійснюється у формі читання лекцій, проведення практичних занять. Передбачається участь здобувачів у теоретичних конференціях, виступах з доповідями. Важливим елементом навчання є самостійна робота та виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ).

Основними методами досягнення навчальних цілей є:

- проведення оглядових та проблемних лекцій. Вивчення лекційного матеріалу дасть змогу здобувачам придбати теоретичні знання з проблем нейробіології та поведінки собак, розуміння сутності основних категорій і понять. Водночас програмою передбачено ознайомити здобувачів із наявною різноманітністю сучасних наукових та практичних концепцій і підходів, щоб надати можливість їх альтернативного сприйняття.

- участі в семінарських заняттях. Вирішення практичних завдань формує вміння і навички прикладного застосування теоретичних знань та передбачає рішення задач, розгляд ситуацій з проблем формування раціональності знань та підходів їх розуміння з точки зору нейробіології та поведінкових особливостей собак. Під час консультацій здобувачі отримують відповіді на окремі теоретичні чи практичні питання та пояснення певних теоретичних положень освітнього компонента; виконання самостійної роботи.

Під час проведення лекційних і семінарських занять з освітнього компонента «Нейробіологія та поведінка собак» застосовують словесні, інноваційні, наочні та практичні методи навчання. Найбільш часто на лекціях використовується пояснювально-інформативний метод з елементами проблемного підходу. Лекційний курс ведеться з використання мультимедійної техніки, що дозволяє демонструвати основні таблиці, фотографії, схеми, що розкривають зміст конкретної теми.

Проведення семінарських занять передбачає використання всієї системи прийомів, які дозволяють розвивати творче мислення здобувачів, вміння аргументовано відстоювати свою позицію, формулювати чітку логіку мислення – це дискусії щодо запропонованих для обговорення питань, що виходять за межі лекційного матеріалу, надання пріоритету питанням, які відведені для самостійного вивчення. При проведенні семінарських занять з освітнього компонента «Нейробіологія та поведінка собак» застосовують словесні (бесіда, пояснення, розповідь, дискусія), інноваційні (мозковий штурм, робота в групах, метод презентації), наочні (ілюстрація, демонстрація).

Відповідність програмних результатів та методів навчання зазначено у табл. 1.

Таблиця 1.

Відповідність програмних результатів та методів навчання

Результати навчання	Методи навчання
ПРН 5. Відшукувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані. ПРН 7. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері виробництва і переробки продуктів тваринництва, визначати цілі та завдання, планувати і розподіляти роботи, управляти ресурсами.	Лекції, семінарські заняття, самостійна робота, індивідуальні консультації. (розповідь, бесіда, дискусія з проблемних питань, демонстрація мультимедійних презентацій, групове обговорення ситуації)

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання знань здобувачів з освітнього компонента «Нейробіологія та поведінка собак» здійснюється у формі поточного, модульного (рубіжного) та підсумкового контролів, які передбачені «Положенням про систему оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом ректора ОДАУ № 227-заг від 22 вересня 2023 року.

Якість засвоєння змісту освітнього компоненту (незалежно від форми контролю) в Університеті **оцінюється** за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу (чотирибальну – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» чи вербальну – «зараховано», «незараховано») та шкалу ЄКТС згідно з таблицею 2.

Таблиця 2.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	Задовільно	
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання наведена в таблиці 3.

Реалізація основних завдань оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти в Університеті досягається системними підходами до оцінювання та комплексністю застосування різних видів контролю.

Поточний контроль - це оцінка роботи здобувачів вищої освіти за всіма видами аудиторних занять (лекції, семінарські, практичні, лабораторні заняття) та самостійної роботи, яка відображає навчальні досягнення здобувачів в освоєнні програмного матеріалу освітнього компонента. Форму

проведення поточного контролю під час навчальних занять визначає викладач.

Модульний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в кінці кожного навчального модуля (змістовного). Основні завдання модульного контролю полягають у підвищенні мотивації здобувачів вищої освіти до опанування навчального матеріалу, активізації спільної систематичної роботи викладачів і здобувачів вищої освіти упродовж семестру, а також в удосконаленні рівня організації освітнього процесу в Університеті.

Змістовний модуль (модуль) - запланована сукупність тем, що реалізується відповідними формами навчального процесу та підлягає модульному контролю. Модульний контроль проводиться за розкладом аудиторних занять у формі за рішенням кафедри. До модульного контролю допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали індивідуальний навчальний план, тобто передбачені в конкретному змістовому модулі всі види навчальної роботи. Бал за модуль розраховується з урахуванням балів за поточний контроль і модульну контрольну роботу. Оцінювання поточного та модульного контролів здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу та шкалу ECTS (табл.2).

Здобувач вищої освіти, який не брав участь у виконанні всіх видів робіт, передбачених робочою програмою або не склав модульний контроль, має право на його відпрацювання, відповідно до графіку відпрацювань, затвердженого кафедрою нормальної та патологічної морфології та судової ветеринарії.

З метою підвищення мотивації до систематичної активної роботи протягом усього періоду навчання за відповідним освітнім рівнем вищої освіти, переорієнтацію їхніх цілей з отримання позитивної оцінки на формування стійких знань, умінь та навичок; систематизації знань та активне їх засвоєння упродовж навчального року; подолання елементів суб'єктивізму під час оцінювання знань в Університеті передбачена накопичувальна система оцінювання знань здобувачів вищої освіти. Розрахунок балів за поточний контроль та заохочувальні види робіт визначаються кафедрою та робочою програмою.

За накопичувальною системою підсумкова оцінка в балах з освітнього компонента розраховується як сума балів отриманих здобувачем вищої освіти за змістові модулі, відвідування на заняттях та за додаткові види робіт з компоненту (активна участь в роботі наукового гуртка кафедри, підготовка реферату і виступ з ним на семінарі, конференції та ін., доповідь на науковій студентській конференції, призове місце в олімпіаді, підготовка наукової публікації, виконання індивідуального завдання, участь у вдосконаленні навчально-методичної бази кафедри тощо) (табл. 4.).

Таблиця 3.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання

Сума балів з 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90 - 100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82 - 89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74 - 81	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64 - 73	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60 - 63	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну			

			частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Підсумковий контроль – інтегроване оцінювання результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах за національною шкалою і шкалою ЄКТС, яке включає семестровий контроль та атестацію здобувача.

Таблиця 4

Оцінювання освітнього компонента

Бал за модулі (змістовні модулі) (всього 0-90)	Бал за відвідування (всього 0-5)	Бал заохочувальний (всього – 0-5)
Модуль 1	0-10% пропусків – 5 балів	доповідь на науковій студентській конференції
Модуль 2	10%-20% пропусків – 4 бали	активна участь в роботі наукового гуртка кафедри
.....	20%-40% пропусків – 3 бали	підготовка реферату і виступ з ним на семінарі, конференції та ін.
	40%-60% пропусків – 2 бали	призове місце в олімпіаді
	60%-80% пропусків – 1 бал	підготовка наукової публікації
	більше 80% пропусків – 0 балів	виконання індивідуального завдання участь у вдосконаленні навчально-методичної бази кафедри

Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу освітнього компонента становить 100 балів (табл.5):

- модульний контроль – до 90 балів,
- бал за відвідування занять – до 5 балів,
- бал за додаткові види робіт з вивчення освітнього компонента до 5 балів.

Таблиця 5

Оцінювання освітнього компонента

Бал за змістовні модулі (БЗМ)										Сума
Бал за модулі (змістовні модулі) (всього 0-90)								Бал за відвідування (всього 0-5)	Бал заохочувальний (всього -0-5)	
Змістовний модуль 1 (ЗМ 1)				Змістовний модуль 2 (ЗМ 2)				0-5	0-5	100
Поточний контроль - 45				Поточний контроль - 45						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			
12	12	12	10	12	10	10	12			
Модульний контроль - 46				Модульний контроль - 44						
БЗМ = (ЗМ1 + ЗМ2) : 2										

* T1,T2,T3.....- теми змістовного модуля

Відповідно до «Положення про систему оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом ректора ОДАУ № 227-заг від 22 вересня 2023 року здобувач вищої освіти має право на автоматичне зарахування відповідних балів за освітній компонент, підвищити оцінку з освітнього компонента, право на перескладання підсумкового контролю з освітнього компонента.

У випадках конфліктної ситуації за мотивованою заявою здобувача вищої освіти чи викладача, деканом факультету/директором інституту створюється комісія для приймання підсумкового контролю, до якої входять завідувач кафедри (провідний викладач) і викладачі відповідної кафедри, представники деканату та органу студентського самоврядування.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Нейробіологія та поведінка собак «Нервова система. Особливості поведінки та комунікації собак» Методичні рекомендації для самосійної роботи здобувачам освітньо-професійної програми «Кінологія» за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» освітнього рівня «магістр» Розробила: кандидат ветеринарних наук, асистент кафедри нормальної і патологічної морфології та судової ветеринарії Мазовська С.В. Одеса: ОДАУ, 2024.

2. Нейробіологія та поведінка собак «Нервова система. Особливості поведінки та комунікації собак» Методичні рекомендації для лабораторних занять здобувачам освітньо-професійної програми «Кінологія» за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» освітнього рівня «магістр» Розробила: кандидат ветеринарних наук, асистент кафедри нормальної і патологічної морфології та судової ветеринарії Мазовська С.В. Одеса: ОДАУ, 2024.

3. Мультимедійні презентації з курсу.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Боярчук О. Анатомія та еволюція нервової системи : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Держ. закл. Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Луганськ : ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2014. 395 с.

2. Губко О. Т. Основи зоопсихології : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. С. Болтівця. Київ : Світогляд, 2006. 192 с.

3. Москалець В.П. Зоопсихологія і порівняльна психологія: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 200 с.

4. Іванова О.В, Гиль М.І., Литвиненко Т.В., Шевченко С.С., Трофименко А.О. Біологія собаки : навч. посіб. / за ред. О.Л.Трофименка. Миколаїв, 2010. 351 с.

5. Фізіологія людини і тварин (фізіологія нервової, м'язової і сенсорних систем) : підручник для студ. вищ. навч. закл. Видання друге, доповнене. / М. Ю. Клевець, В. В. Манько, М. О. Гальків та ін. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 312 с.

6. Хомич В.Т., Горальський Л.П., Ших Ю.С. Морфологія собаки : навч. посіб. Житомир : Полісся, 2013. 473 с.

7. Шевців М.В. Зоопсихологія з основами етології : підручник / М.В Шевців, М.М. Філоненко. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 242 с.

Допоміжна

1. Корж О.П. Етологія тварин : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О.П. Корж. Суми : Університетська книга, 2018. 235 с.

2. Макарчук М.Ю., Куценко Т.В. Фізіологія центральної нервової системи. Київ : Київський університет, 2011. 335 с.

3. Чайченко Г.М. Поведінка і психіка тварин : навч. посіб. Київ : ВПЦ Київський ун-т, 2000. 199 с.

4. Beckoff M. Minding Animals: Awareness, Emotions and heart. Oxford : Oxford University Press, 2003. 256 p.

5. Bee M.A., Miller C.T. (Eds). Psychological Mechanisms in Animal Communication. Spriner, 2016. 325 p.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Фундаментальна бібліотека Одеського державного аграрного університету. URL: http://library-odau.blogspot.com/p/blog-page_120.html

3. Національна наукова медична бібліотека України URL: <https://library.gov.ua/#>

4. Бібліотека ім. Максимовича, Київського національного університету. URL: <http://libgw.univ.kiev.ua/>